

Carles López Picó

Manacor, 1996. Premi Nacional de Joventut 2022. Jurista i polític per la universitat Pompeu Fabra. Màster en Dret Constitucional per el Centre d'Estudis Polítics i Constitucionals, Ministeri de la Presidència. Investigador Predoctoral FPI a la Facultat de Dret de l'UNED.

Actualment és President de la Plataforma d'Infància, una xarxa de més de 70 organitzacions d'àmbit estatal que treballen pels drets dels infants. De la mateixa manera, és vocal coordinador de relacions institucionals a la Plataforma del Tercer Sector. Entre el 2017 i 2019, va ser President de la Confederació Estatal d'Associacions d'Estudiants CANAE així com membre de la Comissió Permanent del Consell Escolar de l'Estat (2016-2019). Ha participat en diversos espais com el Consell de la Joventut d'Espanya, l'Observatori estatal de beques i ajudes a l'estudi o el Consell de Desenvolupament Sostenible, entre d'altres.

A pesar de tot, la joventut com a protagonista

CARLES LÓPEZ PICÓ

En els darrers anys, ens hem avesat a veure persones joves al capdavant de moviments o iniciatives socials de forma mediàtica. Així, les persones joves s'han caracteritzat per ser referents en la vida social i política: reivindicacions per la justícia climàtica, posada en l'ordre del dia de la greu situació en matèria de salut mental o recuperació dels consells de la joventut com a espais prioritaris de participació.

No obstant això, les persones joves han topat amb una autèntica carrera d'obstacles per dur endavant aquest lideratge, la qual cosa ha dificultat, sens dubte, que participassin en la vida política i social: d'una banda, per la inestabilitat que les actuals condicions de vida provoquen en el col·lectiu; de l'altra, per les dificultats que han tengut per introduir-se en la cadena de representació política.

Pel que fa a l'actual situació socioeconòmica, el punt de partida de les persones joves en la *competició* per liderar iniciatives socials (i qualsevol altre tipus d'iniciativa) és de clar desavantatge. Així, segons el darrer informe sobre la situació de la pobresa de la Xarxa contra la Pobresa d'Europa (European Anti Poverty Network, 2022), només les persones menors de 16 anys superen en taxa de pobresa les persones joves. D'aquesta manera, es presenta la infància i la joventut com les franges d'edat amb una taxa de pobresa més elevada, molt per sobre de la mitjana de la població. Aquestes xifres, més enllà de ser d'una gravetat enorme quantitativament, amaguen una realitat qualitativa encara més greu: la pobresa en els primers anys deixa una ferida greu i provoca unes conseqüències que s'arrossegueuen du-

rant tota la vida. Si durant la crisi que es va iniciar l'any 2012 el perfil d'una persona pobre era d'una dona d'edat avançada, el perfil actual és d'una persona entre 0 i 29 anys. Si el debat s'ha centrat fins ara en la transmissió de la riquesa, s'observa que és cada vegada més prioritari el debat en relació amb la transmissió de la pobresa.

La taxa de pobresa s'explica fàcilment si pensam en els problemes que tenen els joves per accedir a l'habitatge o en el nivell d'atur juvenil. És cert que s'ha enfortit el sistema del benestar amb mesures específicament dirigides a les persones joves, com ara un augment de la dotació econòmica en matèria de beques i ajudes per estudiar o bonificacions a l'arrendament, entre d'altres. No obstant això, també és cert que el sistema del benestar mateix encara reflecteix un deute pendent amb la franja d'edat de la infància i la joventut.

Per tant, el primer obstacle amb el qual es troben les persones joves a l'hora de liderar és un punt de partida molt més endarrerit que el de la resta de la població: una bona part de les persones joves hauran de conviure tota la seva vida –molt més que cap altra franja d'edat– amb les ferides de la pobresa, i amb la necessitat de mesures valentes per part de les administracions públiques per tal d'evitar la inestabilitat constant en el moment d'organitzar el seu propi projecte vital.

En relació amb la problemàtica vinculada a la representació política, i tot i les contínues proclames quant a la poca participació de les persones joves, el fet cert és que l'interès d'aquestes per la vida política ha augmentat d'un 23,6 % l'any 2004 a un 37,4 % l'any 2020 (INJUVE, 2020, 184). En

conseqüència, s'observa que hi ha una generació més interessada per la política que no les generacions anteriors, especialment per temàtiques com la igualtat, el mercat laboral, el sistema educatiu o el medi ambient. Tanmateix, encara que les taxes d'interès envers la política no varien excessivament entre la joventut i la resta de grups etaris, més del 50 % de les persones joves comparteixen l'afirmació «la política és massa complicada per a la gent com jo», un 67 % estan d'acord amb l'afirmació «el vot és l'única opció que tenc per influir en les decisions que pren el govern» i fins a un 85 % comparteixen que «els polítics no s'interessen per la gent com jo». La conclusió d'aquestes xifres pareix òbvia: si bé els joves tenen un interès per la política que no s'allunya dels altres grups etaris, hi ha la sensació majoritària que tenen poca capacitat d'influència en les decisions que es prenen i que no tenen més forma d'incidir-hi que el vot. Si atenem la «política de la presència» (és a dir, joves representants en les institucions), en primera instància hi ha un 3 % de diputats joves en el Congrés dels Diputats i al voltant d'un 5 % en el Parlament de les Illes Balears, en el marc d'un grup poblacional que representa més del 16 % de la població total.

Amb referència a l'interès per la política sumat al sentiment de poca capacitat per incidir en les decisions que prenen els governs, cal destacar un darrer assumpte: el procés de socialització i formació de la voluntat política. Tan sols un 26 % dels estudiants indiquen que a les aules es parla de temes socials i polítics amb freqüència, la qual cosa demostra una manca de formació en matèries de participació política i social.

En aquest sentit, no s'ha d'oblidar que l'article 48 del nostre text constitucional –situat en una posició privilegiada, entre els principis rector– destaca que «els poders públics promouran les condicions per a la participació lliure i eficaç de la joventut en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural». Ens podríem demanar fins a quin punt la participació és lliure i eficaç en unes condicions tan adverses, tant socioeconòmiques com de representació política. El que pareix clar, en tot cas, és el mandat als poders públics del nostre constituent d'afavorir i de promocionar la participació de les persones joves.

Amb tot això, malgrat les dificultats que hem comentat fins ara, les persones joves s'han convertit en una referència en bona part de les qüestions de l'agenda pública. D'aquesta manera, Greta Thunberg es va convertir en pionera respecte a les qüestions climàtiques, que són encapçalades pel moviment Fridays for Future i per milers de joves més; a les manifestacions del 8M i del 25N s'hi constata l'empenta de milers de dones joves; a més, són els joves mateixos que han estat capdavanters a l'hora d'alçar la veu davant les greus conseqüències de la pandèmia en la salut mental. S'observa, per tant, una gran capacitat de les persones joves i de les organitzacions juvenils per incloure temes en l'ordre del dia públic.

Així mateix, cal destacar el paper de les persones joves en el procés de recuperació dels espais associatius de participació i representació: els consells de la joventut. D'aquesta manera, grups de joves organitzats en plataformes d'entitats han aconseguit recuperar els consells de la joventut d'àm-

bit autònom –Comunitat de Madrid, Illes Canàries... Les Balears no en són una excepció, ja que es va recuperar el Consell de la Joventut l'any 2016, que es va convertir indubtablement en un referent en la matèria. Els consells, com a organismes dotats de personalitat jurídica pròpia i formats per entitats juvenils realment diverses –escoltisme, joventuts de partits polítics, oci i temps lliure, estudiants...– i amb sensibilitats variades, representen una mostra expressa, poc habitual en el conjunt de la societat, de capacitat de treball en equip, de canalització de la veu de les persones joves i de construcció d'un discurs d'entitats amb punts de vista ben diferents.

En aquest anuari també hi ha excel·lents exemples de joves que es converteixen en protagonistes del canvi en el seu entorn: des de l'article sobre les polítiques locals de joventut a Mallorca, passant pel laboratori d'idees (*think thank*) de joves i inclusió, fins a l'estudi de xarxes a Calvià. Es comprova que hi ha una tendència comuna: la voluntat de les persones joves de canviar el seu entorn.

De quina forma podríem explicar, per tant, que les persones joves sofreixin les més elevades taxes de pobresa, les més grans dificultats d'accés a l'habitatge o les xifres més altes d'atur, juntament amb una clara desafecció dels canals formals de representació política, però alhora siguin capaços d'incloure les seves prioritats en l'ordre del dia públic o de construir espais de participació i representació? Bona part de les respostes es troben en les pàgines d'aquest anuari, en què hi ha informació d'iniciatives de joves com a actors de canvi. En tot cas, aquesta resposta no es pot consi-

derar estàtica ni permanent, sinó que cal continuar investigant.

Precisament per la necessitat de conèixer amb profunditat les causes i les conseqüències de la participació de les persones joves com a agents de canvi, així com aprofundir les propostes que poden millorar les seves condicions de vida, el paper acadèmic és més rellevant que mai. Prioritzar els estudis de joventut des de diferents àrees –educació, dret, sociologia, economia...– és una tasca cada vegada més necessària. No tan sols per l'interès acadèmic que desperta, sinó també per l'exigència social que sorgeix de les xifres que acabam d'esmentar. Així, cal destacar unes quantes experiències. D'una banda, hi ha aquest mateix anuari, fruit de la col·laboració tant d'organismes públics com del món acadèmic, sens dubte una eina clau per conèixer la realitat dels joves de les Illes i un exemple de col·laboració plural i d'èxit. És un encert, igualment, que els joves mateixos siguin els autors d'alguns dels articles: no tindria sentit parlar de joves protagonistes sense deixar espai perquè exposin els seus propis projectes. D'altra banda, cal remarcar el pioner treball del professor Enrique Hernández, de la Universitat d'Extremadura, amb la seva tesi sobre les estructures de participació juvenil i les seves línies d'investigació posteriors, sense cap dubte inspiradores i una referència en la matèria.

En definitiva, sembla que la capacitat dels joves per incloure temes en l'agenda pública i liderar iniciatives socials s'ha consolidat, a pesar de la carrera d'obstacles amb què s'enfronten. És una tasca dels poders públics, acadèmics i de la resta de societat ser

capaços d'eliminar aquests obstacles. Sens dubte, aquest anuari és una contribució més per suprimir-los.

Referències bibliogràfiques

- EAPN. (2022). *El estado de la pobreza. Seguimiento de los indicadores de la agenda 2030*. <https://www.eapn.es/estadodepobreza/ARCHIVO/documentos/informe-2022-compilado.pdf>
- INJUVE. (2021). *Informe juventud en España 2020*. http://www.injuve.es/sites/default/files/adjuntos/2021/11/informe_juventud_espana_2020_0_1_wdb_v1.pdf